

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN DOANH NGHIỆP KHỞI NGHIỆP ĐỔI MỚI SÁNG TẠO

● HOÀNG THỊ KIM KHÁNH - TỐNG VĂN TUYÊN - ĐẶNG NGỌC THƯ

TÓM TẮT:

Hiện nay, hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo (ĐMST) đang phát triển mạnh mẽ. Điều đó thể hiện ở số lượng và chất lượng của các doanh nghiệp trong hệ sinh thái khởi nghiệp. Bài viết đi vào phân tích thực trạng phát triển nhóm doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo (DNKNST) hiện nay, với những đặc điểm cơ bản: Số lượng ít, nhưng đang có xu hướng tăng trưởng mạnh; Được quyết định sống còn bởi công nghệ, nhưng chưa quan tâm tương xứng đến phát triển, mở rộng công nghệ; Khả năng tiếp cận vốn còn nhiều hạn chế. Từ đó, bài viết đưa ra một số giải pháp nhằm khắc phục những hạn chế nêu trên.

Từ khóa: Doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo, khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo.

1. Thực trạng phát triển doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo ở Việt Nam hiện nay

1.1. Số lượng doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo tại Việt Nam

Theo thống kê của Tạp chí Echelon (Singapore), Việt Nam hiện có khoảng 3.000 DNKNST, tăng gần gấp 2 lần so với số liệu cuối năm 2017 (khoảng 1.800 doanh nghiệp). Khoảng 40 cơ sở ươm tạo khởi nghiệp, tổ chức thúc đẩy kinh doanh đang hoạt động trên cả nước. Về hoạt động tài chính, hiện có khoảng 40 quỹ đầu tư mạo hiểm đang hoạt động tại Việt Nam. Một thống kê khác của Bộ Khoa học và Công nghệ cũng cho thấy, cả nước hiện có khoảng 600.000 doanh nghiệp. Trong đó có 3.000 DNKNST. Đây sẽ là lực lượng doanh nghiệp tiên phong, có tăng trưởng cao để đóng góp hiệu quả vào sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Tính trong 2 năm 2018-2019, tổng số DNKNST chiếm đa số về mặt số lượng các doanh nghiệp xin đăng ký mới (chiếm 90% tổng số các doanh nghiệp xin đăng ký mới). Tốc độ tăng trưởng của các DNKNST thành công tăng trưởng nhanh gấp nhiều lần so với doanh nghiệp lớn.

Theo đánh giá của Phòng Thương mại và Công

ngiệp Việt Nam (VCCI), nếu tính trên đầu người, số các DNKNST của Việt Nam cao hơn các quốc gia khác như Trung Quốc (2.300 công ty khởi nghiệp), Ấn Độ (7.500 công ty khởi nghiệp) và In-đô-nê-xi-a (2.100 công ty). So sánh giữa các lĩnh vực hoạt động cho thấy, doanh nghiệp công nghệ thông tin có con số vượt trội so với các doanh nghiệp trong lĩnh vực khác. Thực tế này phản ánh đúng xu hướng phát triển trong điều kiện cách mạng công nghiệp 4.0, với các đặc điểm: DNKNST trong lĩnh vực công nghệ thông tin không cần quá nhiều vốn đầu tư ban đầu như nhiều lĩnh vực truyền thống khác; doanh nghiệp trong lĩnh vực này dựa chủ yếu vào ý tưởng mới và cách làm mang tính sáng tạo cao, có khả năng tăng trưởng nhanh; khả năng dễ dàng kết nối toàn cầu qua công nghệ giúp cho các ý tưởng sáng tạo tốt dễ dàng đến được với thế giới và ngược lại, doanh nghiệp cũng dễ dàng học hỏi được từ các mô hình thành công khác của quốc tế.

Số lượng các nhà đầu tư KNST tuy chưa nhiều, nhưng bắt đầu có xu hướng tăng. Hầu hết đây là doanh nhân đã thành công mong muốn đầu tư cho DNKNST ở thế hệ sau. Một số Việt kiều, du học

sinh Việt tại nước ngoài đã và đang trở về Việt Nam tham gia vào đầu tư KNST. Hoạt động của các nhà đầu tư thiên thần ở Việt Nam đã bắt đầu có tính hệ thống hơn thông qua việc kết nối, hình thành một số câu lạc bộ, mạng lưới đầu tư cho DNKNST như VIC Impact, iAngel hay VCNetwork.co. Đánh giá theo lĩnh vực được đầu tư kinh doanh, các DNKNST tập trung chủ yếu trong lĩnh vực công nghệ tài chính (fintech), thương mại điện tử và công nghệ giáo dục (edtech).

1.2. Quy mô, trình độ phát triển công nghệ

Một trong những yếu tố quyết định việc doanh nghiệp mới thành lập có phải là DNKNST hay không, chính là trình độ công nghệ làm nền tảng cho tính đổi mới sáng tạo. Trình độ công nghệ của doanh nghiệp góp phần quan trọng tạo điều kiện cho tinh thần khởi nghiệp và DNKNST. Các nước có trình độ công nghệ cao cũng thường là các quốc gia có nhiều DNKNST thành công. Hiện nay, nhiều DNKNST chọn cho mình hướng đi: Công nghệ (Tech Startup). Đặc điểm của DNKNST công nghệ là không cần quá nhiều vốn ban đầu (so với các ngành nghề khác) và có thể dễ dàng học hỏi từ những mô hình đi trước trên thế giới. Tại Việt Nam số liệu khảo sát năm 2018 được công bố cho thấy, trong tổng số 7.450 doanh nghiệp được khảo sát, chỉ có 464 doanh nghiệp khẳng định là có các hoạt động nghiên cứu và phát triển (R&D) chiếm 6,23%. Điều này có nghĩa rằng, đại bộ phận các doanh nghiệp chưa quan tâm đến các hoạt động ứng dụng và phát triển khoa học công nghệ. Tuy nhiên sang giai đoạn năm 2018-2019, các lĩnh vực được các DNKNST lựa chọn khởi nghiệp sẽ tập trung vào các lĩnh vực công nghệ tài chính, công nghệ lõi hành, trí tuệ nhân tạo/chatbot, Internet vạn vật, chăm sóc sức khỏe và tập hợp dữ liệu lớn theo xu hướng phát triển của cuộc cách mạng công nghệ 4.0.

1.3. Khả năng gọi vốn

Nguồn đầu tư vào các DNKNST tại Việt Nam chủ yếu đến từ các quỹ đầu tư KNST, tập đoàn lớn, các tổ chức thúc đẩy kinh doanh và nhà đầu tư cá nhân (hay còn gọi là "nhà đầu tư thiên thần"). Các tổ chức, cá nhân này đến từ cả trong nước và quốc tế. Nhìn chung, việc huy động vốn, kêu gọi đầu tư của các DNKNST đang ngày càng diễn ra sôi động ở Việt Nam. Theo Topica Founder Institute, năm 2018, tổng vốn đầu tư từ mà các DNKNST Việt Nam nhận được là 205 triệu USD, tăng 46% so với năm 2017 (137 triệu USD), chủ yếu từ các nhà đầu tư

nước ngoài. Đầu tư cho các DNKNST Việt Nam cũng có xu hướng tập trung hơn, mặc dù tổng vốn DNKNST kêu gọi được tăng lên đáng kể nhưng số thương vụ lại giảm, chỉ 50 thương vụ.

Theo thống kê của tổ chức Topica Founder Institute (TFI), năm 2018, Việt Nam tiếp nhận 92 thương vụ đầu tư KNST với tổng số vốn hơn 291 triệu USD, tăng gần gấp đôi về mặt số lượng thương vụ và gần 50% về mặt tổng số vốn đầu tư so với năm 2017 (50 thương vụ với 205 triệu USD). Trong số đó, có 8 thương vụ thoái vốn thành công thông qua mua bán và sáp nhập (M&A) trị giá 128 triệu USD. Năm 2016, giá trị đầu tư là 137 triệu USD và giá trị thoái vốn là khoảng 300 triệu USD (do có thương vụ bán Misfit trị giá 260 triệu USD). Năm 2017-2018, cũng chứng kiến sự tham gia của nhiều tập đoàn của Việt Nam trong việc đầu tư cho DNKNST như Quỹ đầu tư của FPT (FPT Ventures), Quỹ đầu tư của Viettel (Viettel Ventures), Quỹ sáng tạo CMC.

Thống kê của Bộ Khoa học và Công nghệ cũng chỉ ra rằng, năm 2018 và 2019, hoạt động của các DNKNST Việt Nam diễn ra rất sôi động. Chỉ tính riêng 5 thương vụ kêu gọi vốn thành công nhất đã có tổng giá trị lên đến hơn 50 triệu USD (Momo-28 triệu USD, F88 - 10 triệu USD, Got It! - hơn 9 triệu USD, Vntrip.vn - 3 triệu USD, Toong - 1 triệu USD). Mới nhất là doanh nghiệp Foody - mạng xã hội về ẩm thực - đã được SEA mua lại hơn 82% cổ phần với giá hơn 64 triệu USD, được coi là khoản đầu tư lớn nhất trong năm 2017 tính đến thời điểm hiện tại. Những dòng tiền lớn đã và đang chảy vào DNKNST Việt.

Số lượng thương vụ đầu tư vào Việt Nam đang gia tăng, song số lượng thương vụ dưới 1 triệu USD chiếm phần lớn. Số lượng thương vụ nhận được đầu tư với số vốn hơn 10 triệu USD còn rất ít. Số lượng thương vụ M&A còn rất nhỏ. Chưa có DNKNST nào tiến hành được IPO.

2. Định hướng phát triển doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo tại Việt Nam

2.1. Nâng cao số lượng và chất lượng DNKNST

Với những thách thức về pháp luật hay những rườm rà trong thủ tục, cần có sự vào cuộc của Chính phủ và Nhà nước để hỗ trợ cho doanh nghiệp. Không phủ nhận, các doanh nghiệp Việt Nam hiện nay đang nhận được sự hỗ trợ kịp thời và sâu rộng từ chính phủ. Đầu tháng 2 vừa qua, Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Xuân Phúc đã chính thức ban hành Nghị định số 13/2019/NĐ-CP về doanh

ngành khoa học và công nghệ. trong đó đưa ra nhiều chính sách ưu đãi cho các đối tượng này. Theo đó, các doanh nghiệp sản xuất, kinh doanh, dịch vụ từ kết quả khoa học công nghệ được Sở Khoa học - Công nghệ hoặc Cục Phát triển thị trường và doanh nghiệp khoa học công nghệ thuộc Bộ Khoa học công nghệ cấp Giấy chứng nhận khoa học - công nghệ sẽ được hưởng quyền lợi, đáng chú ý là được miễn thuế thu nhập doanh nghiệp trong vòng 4 năm và giảm 50% số thuế phải nộp trong 9 năm tiếp theo. Miễn, giảm tiền thuê đất, theo quy định của pháp luật về đất đai. Về ưu đãi tín dụng, nghị định cũng cho biết doanh nghiệp sở hữu tài sản thế chấp sẽ được các quỹ hỗ trợ của Nhà nước cho vay với lãi suất ưu đãi hoặc hỗ

trợ lãi suất vay ngân hàng tối đa 50%. Các dự án khả thi thâm chí sẽ được bảo lãnh để vay vốn ngân hàng. Ngoài ra, theo nghị định, doanh nghiệp khoa học công nghệ cũng sẽ được hưởng nhiều ưu đãi khác liên quan đến thuế xuất khẩu, thuế nhập khẩu, được miễn phí dịch vụ khi sử dụng máy móc, trang thiết bị tại các phòng thí nghiệm, cơ sở ươm tạo công nghệ của Nhà nước. Sau này, nếu quá trình đầu tư, nghiên cứu đạt hiệu quả, Nhà nước có thể hỗ trợ kinh phí cho doanh nghiệp, thậm chí cân nhắc mua lại kết quả đó. (Trí thức Trẻ, 2019). Để phát huy tối đa những ưu điểm của nghị định này, Chính phủ cần rút ngắn thủ tục hành chính để doanh nghiệp được công nhận nằm trong diện ưu đãi, cắt giảm chi phí đăng kí quyền sở hữu trí tuệ, đăng kí kinh doanh. Việc cân nhắc có nên thành lập một "Bộ Khởi nghiệp". hay một cơ quan là đại diện cho các doanh nghiệp khởi nghiệp cũng là một câu hỏi đáng suy nghĩ, cần có một cơ quan đứng ra tổng hợp, tháo gỡ những vướng mắc của doanh nghiệp khởi nghiệp.

2.2. Tạo điều kiện trao đổi và đổi mới công nghệ cho DNKNST

Nhà nước cần nâng cao cơ sở hạ tầng trực tuyến

và trực tiếp, như: tạo ra các cơ chế để tăng cường hợp tác giữa các doanh nghiệp khởi nghiệp, xây dựng nền tảng cho việc tìm kiếm đối tác, nền tảng giao kết và các sự kiện, cổng thông tin ảo. Bên cạnh đó, cũng cần xây dựng cơ sở dữ liệu của bên yêu cầu, tạo lập các vườn ươm doanh nghiệp có chất lượng, đầu tư các khu công nghệ cao, không gian công cộng cho mạng lưới liên kết và làm việc nhóm; cần tăng cường trao đổi kiến thức và chia sẻ bằng cách tăng cường hợp tác giữa các tổ chức giáo dục và khởi nghiệp, viện nghiên cứu và khu công nghiệp, chuyển giao và đổi mới công nghệ trong môi trường kinh doanh, chia sẻ và hợp tác với các doanh nghiệp khởi nghiệp nước ngoài. Ngoài ra, Chính phủ cần tiến hành các biện pháp thúc đẩy nhanh việc triển khai Chương trình đổi mới công nghệ quốc gia và hoạt động của Quỹ Đổi mới công nghệ quốc gia, hướng vào các hoạt động phục vụ các lĩnh vực nông nghiệp công nghệ cao và công nghiệp phụ trợ nhằm hỗ trợ tốt nhất về môi trường công nghệ cho DNKNST.

2.3. Mở rộng quy mô vốn đầu tư cho DNKNST

Với vấn đề về vốn, ngoài việc đưa vào vườn ươm khởi nghiệp (incubator), trung tâm hỗ trợ khởi nghiệp (accelerator) giúp doanh nghiệp tiếp cận vốn từ các nhà đầu tư, cần phát triển các tổ chức trung gian giúp cho doanh nghiệp gọi vốn từ cộng đồng (crowdfunding), gắn kết các dự án với doanh nghiệp, nhà đầu tư, công đồng người ủng hộ và đưa các dự án Việt đến với công đồng và thế giới. Việt Nam bắt đầu xuất hiện các nền tảng crowdfunding như: Comicola, Firststep, Fundstart, Fundingvn... Nhìn chung, mô hình crowdfunding ở Việt Nam vẫn chưa phổ biến, giá trị kêu gọi cho các dự án crowdfunding còn rất khiêm tốn bởi tâm lí ngại rủi ro của người dân Việt Nam. Ngoài ra, nếu như startup Việt được cho phép chào bán chứng khoán ra công chúng (IPO) khi chưa sinh lời sẽ là một thuận lợi cho doanh nghiệp huy động được vốn từ công chúng ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Báo cáo thường niên doanh nghiệp Việt Nam của Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) năm 2018, 2019.
2. Báo cáo tổng kết năm 2017 của Tổng cục Thống kê
3. Thống kê của Tạp chí Echelon (Singapore) về số lượng doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo tại các quốc gia Đông Nam Á - [https://www.mag31cr.com/LK/Capital-Media-\(Pvt\)-Ltd/Echelon-Magazine/Business/241153](https://www.mag31cr.com/LK/Capital-Media-(Pvt)-Ltd/Echelon-Magazine/Business/241153).

4. Thống kê của tổ chức Topica Founder Institute - <https://www.topicafounderinstitute/vietnam-startup>
5. Trí thức Trẻ, 2019. "Tin vui cho doanh nghiệp và startup công nghệ Việt Nam: Chính thức được miễn thuế thu nhập 4 năm, giảm 50% trong 9 năm tiếp theo, miễn giảm tiền thuê đất và vay vốn lãi suất ưu đãi". Retrieved 2nd May 2019, from <http://cafebiz.vn/tin-vui-cho-doanh-nghiep-va-startup-cong-nghe-viet-nam-chinh-thuc-duoc-mien-thue-4-nam-giam-50-trong-9-nam-tiep-theo-mien-giam-tien-thuedat-va-duoc-ho-tro-vay-von-lai-suat-uu-dai-20190214160716609.chn>

Ngày nhận bài: 12/2/2020

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 22/2/2020

Ngày chấp nhận đăng bài: 3/2/2020

Thông tin tác giả:

ThS. HOÀNG THỊ KIM KHÁNH - TS. TỐNG VĂN TUYẾN - TS. ĐẶNG NGỌC THƯ
 Trường Cao đẳng Kinh tế - Tài chính Thái Nguyên

CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS TO PROMOTE THE GROWTH OF CREATIVE INNOVATION START-UPS

- Master. HOANG THI KIM KHANH - Ph.D TONG VAN TUYEN - Ph.D DANG NGOC THU
 Thai Nguyen College of Economics - Finance

ABSTRACT:

Currently, the creative innovation start-up ecosystem is being developed strongly. This development is reflected in the quality and quantity of businesses working in the start-up ecosystem. This study investigates the current situation of the development of creative start-up enterprises. The study finds that although the number of creative start-ups is small, it has experienced a strong growth. The survive of creative start-up enterprises depends on technology, however these start-ups have not paid adequate attention to technology development and expansion and they face difficulties in accessing capital sources. Based on the study's results, the study offers a number of solutions to overcome the above-mentioned limitations.

Keywords: Business, start-up, innovation.